

KONKURRENCE- OG FORBRUGERSTYRELSEN

VELFUNDERENDE MARKEDER

#77 | November 2024

PRISNIVEAUET I DANMARK

Det danske prisniveau var i 2022 godt 15 procent højere end gennemsnittet i syv sammenlignelige EU-lande, når der tages højde for forskelle i velstand, moms og afgifter.

Det relativt høje danske prisniveau afspejler, at priserne på tjenesteydelser er ganske høje. I 2022 var tjenestepriiserne godt 26 procent højere end i sammenlignelige lande.

De danske varepriser er derimod ikke særskilt høje. Det gælder også de danske fødevarerpriser, som ser ud til at være på niveau med eller lavere end gennemsnittet i de sammenlignelige lande, når der korrigeres for forskelle i moms, afgifter og velstand.

Læs artiklen ↓

Sammenfatning

Hvis konkurrencen i Danmark ikke er velfungerende, vil det føre til, at danske forbrugere må betale mere for de varer og tjenester, som indgår i deres forbrug.

Danmark har de højeste forbrugerpriser blandt syv sammenlignelige EU-lande.¹ Dette kan kun delvist forklares ved den danske moms og de danske afgifter (som bl.a. finansierer offentlig service), samt ved at Danmark har et højt velstandsniveau.

Korrigeret for disse forhold (dvs. moms, afgifter og velstandsniveau) var de danske priser i 2022 godt 15 procent højere end gennemsnittet i EU7. Denne forskel har været forholdsvis stabil siden 2002.

Hvis konkurrencen styrkes, og de danske velstandskorrigerede priser derved falder med fx 1 procentpoint, vil en gennemsnitlig husstand kunne spare lidt mere end 3.000 kr. årligt. Det svarer til en samlet gevinst for danske husholdninger på knap 9 mia. kr.

Det er særligt tjenestepriiserne i Danmark, der er relativt høje. De velstandskorrigerede priser for tjenester (netto for moms og afgifter) var således godt 26 procent over EU7-gennemsnittet i 2022. Prisforskellen er vokset siden 2007.

En del af forklaringen på de høje danske tjenestepriiser og den overvejende del af forklaringen på, at de relative tjenestepriiser er steget, er boligprisudviklingen i Danmark. Omkostningerne til bolig afhænger af boligpriserne, og de indgår som en betydelig post i prisindekset for tjenester. De danske boligudgifter ligger relativt højt og er steget mere end i sammenligningslandene.

Størstedelen af de tjenester, der indgår i beregningen af prisindekset, er kun i begrænset omfang udsat for international konkurrence.

De velstandskorrigerede nettopriser for *varer* var derimod på niveau med EU7-gennemsnittet i 2022. De varegrupper, som indgår i prisindekset, er typisk i højere grad end tjenester udsat for international konkurrence. Fødevarerpriserne har været lavere end EU7-gennemsnittet siden 2018.

Nettopriserne for varer, herunder særligt fødevarer, faldt betydeligt i 2018. Det kan i vidt omfang henføres til en forbedret metode i Danmarks Statistiks opgørelse af fødevarerpriserne, jf. boks 3 sidst i artiklen.

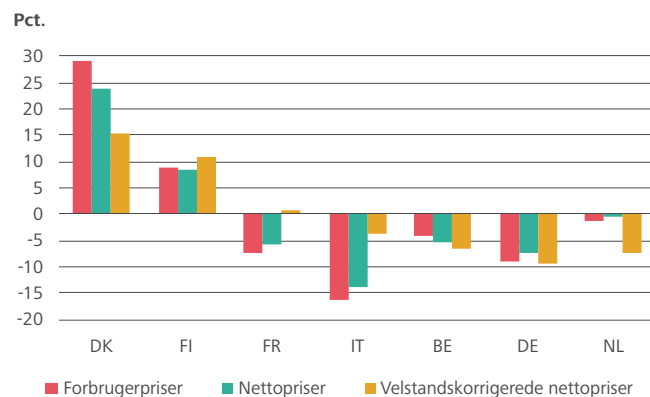
Sammenligning af prisniveauet i Danmark og EU7-landene

De danske forbrugerpriser var i 2022 godt 29 procent højere end EU7-gennemsnittet, jf. figur 1. En del af denne forskel skyldes bl.a. moms, afgifter og velstandsforskelle.

Nettopriserne er opgjort ved at korrigere forbrugerpriserne for moms og afgifter. Nettopriserne i Danmark er knap 24 procent højere end EU7-gennemsnittet. Hvis der derudover skønsmæssigt korrigeres for, at priserne typisk er højere i lande med højt velstandsniveau, var nettopriserne 15 procent højere i Danmark end i EU7 i 2022.

Metoden til beregning af nettoprisniveauet i de forskellige lande er nærmere beskrevet i boks 1.

Figur 1. **Prisniveau i forhold til EU7, 2022**

Note: Forbrugerpriser vedrører alt, hvad privatpersoner og husholdninger forbruger af varer og tjenester. Nettopriser er det samlede forbrug eksklusivt moms, afgifter og andre skatter. Ved de velstandskorrigerede priser korrigeres der yderligere for forskelle i landenes velstand.

Kilde: Eurostat, OECD og Europa Kommissionen

Velstandsniveau og prisniveau

Nettopriserne korrigeres som nævnt for velstand, da lande med højere velstand også typisk har et højere prisniveau, jf. figur 2. Sammenhængen mellem prisniveau og velstand kan bl.a. forklares af den såkaldte Balassa-Samuelson-effekt, jf. boks 2.

¹ De syv europæiske lande (EU7-landene) der sammenlignes i denne artikel, er Danmark, Finland, Frankrig, Italien, Belgien, Tyskland og Holland. Sammenligningslandene er udvalgt på baggrund af, at de enten størrelsesmæssigt minder om Danmark eller geografisk ligger relativt tæt på Danmark, samt at de har valutaen euro for at fjerne effekten af valutaudsving.

Boks 1 Metode til beregning af nettoprisindekset

Sammenligningen af prisniveau på tværs af EU7-lande tager udgangspunkt i Eurostats købekraftspariteter (PPP). PPP udtrykker *priseniveauet* i et givet land relativt til prisniveauet i ét eller flere andre lande. PPP kan måles på enkeltprodukt-niveau eller for et helt godebundt. I opgørelsen i denne artikel måles de relative priser for det private forbrug. Konkret beregner Eurostat to købekraftspariteter for hvert par af lande, som tager højde for de nationale forbrugsmønstre i hvert land. Eurostat opgør herefter PPP som et geometrisk gennemsnit af disse to pariteter. Dette gentages for alle landepar.

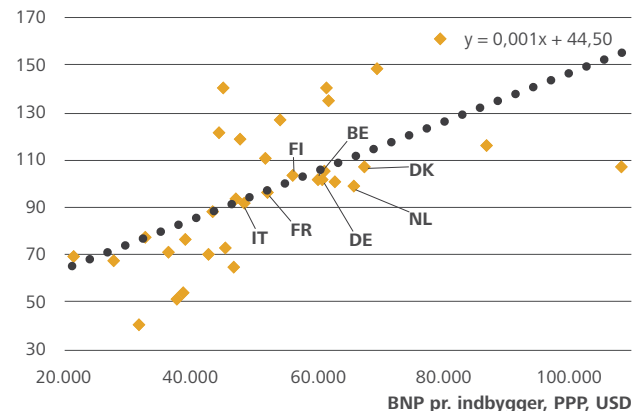
Nettopriserne opgøres herefter ved at korrigerer PPP for forskelle i moms og afgifter. Det sker ved at kombinere pris- og forbrugsdata med afgiftsdata fra OECD og momsatsen fra EU-kommissionen. Afgifterne og momsatsen fordeles på de enkelte forbrugsgrupper for hvert land.

PPP-prisindekset er i artiklen opgjort således, at det er normeret med EU7-gennemsnittet (hvor EU7-gennemsnittet er sat lig 100).

En detaljeret gennemgang af beregning af nettoprisindekset findes i bilag 1.

Figur 2 Sammenhængen mellem velstandsniveau og nettopriser

Nettoprisindeks, EU7=100

Note: Nettopriserne og BNP pr. indbygger er beregnet som et gennemsnit fra 2019-2022. Nettopriser og BNP pr. indbygger er begge PPP korrigeret.

Note: De 31 lande, som benyttes til at udregne en velstandskorrektion er: Østrig, Belgien, Canada, Tjekkiet, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Tyskland, Grækenland, Ungarn, Island, Irland, Israel, Italien, Japan, Korea, Mexico, Holland, New Zealand, Norge, Polen, Portugal, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Sverige, Schweiz, Tyrkiet, Storbritannien og USA.

Kilde: Eurostat, OECD og Europa Kommissionen

Boks 2 Balassa-Samuelson-effekten

Sammenhængen mellem prisniveau og velstand kan bl.a. forklares med, at der i mere velstående lande er større forskel på produktivetsniveauet i sektorer, som producerer internationalt handlede varer, og andre sektorer, som producerer til hjemmemarkedet.

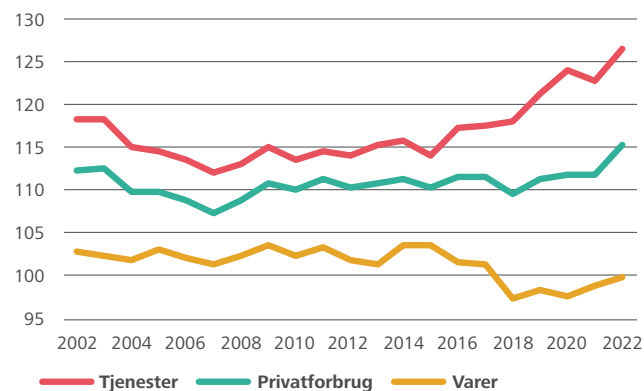
Da lønniveauet især fastlægges i de sektorer som konkurrerer internationalt, vil dette medføre relativt højere lønninger mv. (målt i forhold til produktivitet) i de sektorer, som ikke er udsat for international konkurrence. Det betyder, at priserne i disse sektorer bliver relativt høje.

Udviklingen i de velstandskorrigerede nettopriser

De danske velstandskorrigerede nettopriser var i gennemsnit godt 15 procent højere end EU7-gennemsnittet i 2022, jf. figur 3. Det er en stigning på ca. 2,5 procentpoint siden 2021. Priserne har været mellem 7 og 15 procent højere end i EU7 i perioden siden 2002.

Figur 3 Udvikling i de velstandskorrigerede priser

Indeks, EU7-gns.=100

Kilde: Eurostat, OECD og Europa Kommissionen

Det samlede nettoprisindeks kan opdeles i et indeks for hhv. tjenestepreiser og varepriser.

De velstandskorrigerede nettopriser for tjenester var godt 26 procent højere end EU7-gennemsnittet i 2022, jf. figur 3. Tjenestepreiserne har været stigende i forhold til EU7-gennemsnittet siden 2007.

De relativt høje danske tjenestepreiser og stigningen heri fra 2007-2022 kan i et vist omfang henføres til boligpriserne.

Især omkostninger til bolig² samt priser inden for rekreation og kultur ser ud til at være relativt høje i Danmark.

De højere danske tjenestepreiser kan bl.a. – udover den nævnte belassa-samuelson effekt - indikere, at konkurrencen er mindre velfungerende på de danske tjenestemarkeder. Tjenesteydelser er ikke eksponeret for lige så høj grad af international konkurrence som produktion af varer. Hvis konkurrencen om tjenesteydelser ikke er tilstrækkelig, vil det bidrage til, at danske forbrugere betaler for høje priser.

De velstandskorrigerede nettopriser for varer var på niveau med EU7-gennemsnittet i 2022, jf. figur 3. Varepriserne er steget ca. 1 procentpoint siden 2021, og generelt har de været lidt lavere end EU7-gennemsnittet siden 2018. Før 2018 lå de velstandskorrigerede nettopriser for varer 2-4 procent over EU7-gennemsnittet.

Det relative fald i varepriserne fra 2018 kan som nævnt i betydeligt omfang henføres til en metodeændring fra Danmarks Statistik i opgørelsen af fødevarepriserne.

Udvikling i boligomkostninger

Omkostninger til bolig indgår i prisindekset for tjenester og udgør ca. 40 procent af det samlede forbrug af tjenester. Både niveauet for og udviklingen i prisindekset for tjenester vil derfor være påvirket af, hvordan omkostninger til bolig i Danmark udvikler sig i forhold til sammenligningslandene.

Udviklingen af tjenesteprisindekset, eksklusiv omkostninger til bolig, er steget noget mindre end det samlede tjenesteprisindeks. En stor del af stigningen i det samlede tjenesteprisindeks skyldes således en stigning i omkostninger til bolig.

Tjenestepreiserne eksklusiv omkostninger til bolig, er dog også markant højere end EU7-gennemsnittet.³

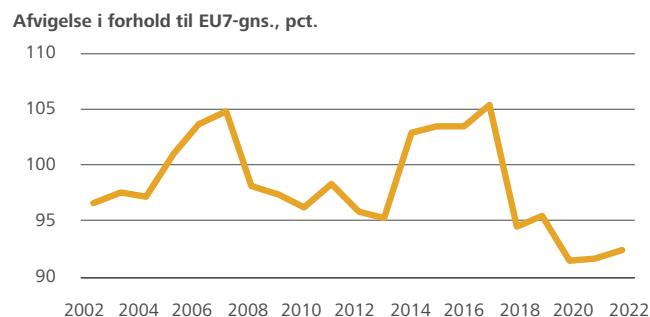
Udvikling i fødevarepriserne

Fødevarepriserne udgør en stor andel – ca. 24 procent – af prisindekset for varer. Udviklingen i og niveauet for det samlede indeks for varer påvirkes derfor i et vist omfang af fødevarepriserne.

Der er ret stor variation i de velstandskorrigerede nettopriser for fødevarer. Frem til 2017 har de danske fødevarepriser (korrigeret for moms, afgifter og velstand) typisk været mellem 5 procent under og over prisniveauet i EU7, jf. figur 4.

Siden 2018 har fødevarepriserne derimod entydigt været en del lavere end i sammenligningslandene. Det skal delvist ses i sammenhæng med, at Danmarks Statistik har indført en bedre opgørelsesmetode, som bl.a. i højere grad tager hensyn til rabatter og tilbud. Desuden er priserne på fødevarer steget mindre i Danmark end i nabolandene under højinflationsperioden i 2022.

Figur 4 Udvikling i de relative velstandskorrigerede priser for fødevarer

Kilde: Eurostat. OECD og Europa Kommissionen

Det store fald i fødevarepriserne fra 2017 til 2018 skal som nævnt ses i lyset af Danmarks statistiks nye opgørelsesmetode, jf. boks 3. Danmarks Statistik har således ændret praksis ved at anvende såkaldt stregkodedata for den faktiske forbrugerpris for fødevarer i stedet for at indhente listepreiser på fødevarer.

Det er imidlertid uklart i hvilket omfang, sammenligningslandene er overgået til at benytte stregkodedata. Det medfører en vis usikkerhed i vurderingen af det relative prisniveau for varer, herunder ikke mindst fødevarer.

Boks 3 Indsamling af prisdata

I 2018 begyndte Danmarks Statistik at basere indsamlingen af fødevarepriser på brug af stregkodedata. Tidligere blev fødevarepriserne opgjort på baggrund af listepreiser.

Stregkodedata inkluderer oplysninger om prisen for alle solgte produkter og tager i højere grad end tidligere højde for nedsatte varer.

Den traditionelle prisindsamlingsmetode blev erstattet af stregkodedata for fødevarer, drikkevarer, tobak og artikler til personlig pleje.

2 Disse priser består af bolig, vand, elektricitet, gas og andre brændstoffer. Omkostninger til bolig består af de faktiske lejepriser for boliger og imputerede huslejepriser. Den imputerede huslejepris er en anslået lejeværdi for egen bolig, som ejeren af en ejerbolig ville kunne forvente at modtage i husleje, hvis vedkommende lejede sin bolig ud i stedet for selv at bo i den.

3 Det er ikke muligt at offentliggøre dette tal, jf. Eurostat.

Bilag 1: Beregning af forbrugerprisindekset

For en given vare- eller tjenestegruppe udregnes købekrafts-pariteten mellem to lande (her Danmark og Finland) som

$$PPP_{i,DK/FI} = \frac{P_{i,DK}^F}{P_{i,FI}^F},$$

hvor $P_{i,DK}^F$ og $P_{i,FI}^F$ er prisen på en bestemt vare eller tjeneste i , i lokal valuta i henholdsvis Danmark (kroner) og Finland (euro).

Det relative prisniveau i Danmark udregnes derefter som

$$p_{i,DK}^F = \frac{PPP_{i,DK/FI}}{e_{DK/FI}},$$

hvor $e_{DK/FI}$ betegner den nominelle valutakurs i kr. pr. euro. $p_{i,DK}^F$ er herefter et indeks, der angiver den relative pris i Danmark for en vare eller tjeneste i forhold til prisen i Finland angivet i kroner.

Købekraftspariteterne udregnes for alle par af lande og for hver enkelt vare- og tjenestegruppe. For at tage højde for forskelle i det nationale forbrugsmønster, beregner Eurostat i praksis to købekraftspariteter for hvert par af lande; én for de varer og tjenester, der er repræsentative for det ene land, og én for de varer og tjenester, der er repræsentative for det andet land. Det geometriske gennemsnit af disse to købekraftspariteter benyttes til udarbejdelsen af prisindekset.

Prisindekset er normeret således, at indekset sættes lig 100 for EU27, hvormed prisindekset, $p_{i,DK}^F$, angiver prisen i Danmark i forhold til gennemsnittet blandt EU27-landene.

Hvis $p_{i,DK}^F$ er større end 100, er det udtryk for et relativt højt prisniveau i Danmark, og hvis $p_{i,DK}^F$ omvendt er mindre end 100, er det udtryk for et relativt lavt prisniveau.

Beregningen af de enkelte forbrugerprisindeks foretages af Eurostat.

Bilag 2: Beregning af nettoprisindekset

Nettoprisindekset er forbrugerpriser fratrukket moms og afgifter. Nettoprisindekset for vare eller tjeneste i beregnes som:

$$p_j^N = 100 \cdot \frac{q_{i,j}}{\frac{1}{7} \cdot \sum_{s=1}^7 q_{i,s}}$$

hvor $s=1,2,\dots,7$ repræsenterer EU7-landene og nettoprisindekset.

Beregningen af $q_{i,j}$ foretages som:

$$q_{i,j} = \delta_{i,j} \cdot p_{i,j}^F,$$

hvor $p_{i,j}^F$ er det relative forbrugerprisindeks. $\delta_{i,j}$ er andelen af forbruget for vare i i land j korrigeret for moms, $m_{i,j}$, og andre vare- og tjenestespecifikke afgifter, $t_{i,j}$.

$$\delta_{i,j} = \frac{1}{1 + m_{i,j}} - \frac{t_{i,j}}{c_{i,j}}$$

Nettoprisindekset, p_j^N , er konstrueret således, at det aritmetiske gennemsnit for EU7-landene er 100.

Bilag 3: Beregning af velstandskorrektion

Sammenhængen mellem et lands velstand og dets prisniveau estimeres ved en lineær regression med anvendelse af OLS. Dette gøres med i alt 32 OECD-lande som observationer. Følgende model estimeres:

$$p_j^{N,OECD} = \alpha + \beta \cdot Y_j + \varepsilon_j.$$

Modellen viser sammenhængen mellem det relative nettoprisniveau, $p_j^{N,OECD}$, og PPP-korrigeret BNP pr. capita, Y_j . β repræsenterer sammenhængen, mens α er en niveauparameter, og ε_j udtrykker statistisk usikkerhed.

Nettoprisindekset, $p_j^{N,OECD}$ beregnes som

$$p_j^{N,OECD} = 100 \cdot \frac{q_j^{OECD}}{\frac{1}{32} \cdot \sum_{s=1}^{32} q_s^{OECD}},$$

hvor

$$q_j^{OECD} = p_j^{CPL} \cdot \left(1 - \frac{\bar{M}_j + T_j}{C_j^{FC}} \right).$$

Her angiver p_j^{CPL} prisindekset for land j . \bar{M}_j er de samlede momsindbetalinger i land j , og C_j^{FC} er det samlede forbrug i land j .

For at reducere usikkerheden fra årlige udsving i velstand og prisniveau benyttes et gennemsnit af nettoprisindekset over fire år.

Estimatet for β angives som $\hat{\beta}$ og benyttes til at finde velstandskorrekturen, λ_j for de enkelte EU7-lande

$$\lambda_j = (Y_{EU7} - Y_j) \cdot \hat{\beta},$$

hvor Y_{EU7} er det gennemsnitlige BNP pr. capita for EU7-landene efter korrektion for købekraft.

Da sammenhængen mellem velstand og prisniveau er positiv, får lande med højere velstand en negativ korrektionsfaktor. Det velfærdskorrigerede nettoprisindeks beregnes afslutningsvis som

$$p_j^{VK} = p_j^N + \lambda_j$$